

Lausunto

18.06.2021

Asia: VN/13298/2019

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä velkajärjestelylain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on välittänyt lausuntopyynnön työryhmän mietinnöstä velkajärjestelylain muuttamiseksi. Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän mietinnöstä velkajärjestelylain muuttamiseksi ja toteaa seuraavaa:

Työryhmän mietintö velkajärjestelylain muuttamiseksi on pääosin hyvä ja kannatettava.

Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri on pyytänyt alueensa talous- ja velkaneuvonnan edustajilta kommentteja työryhmän ehdotuksiin ja kirjannut alle saamansa kolmen kommentoijan kommentit (koskien velkajärjestelylain muutostarpeita sekä velkajärjestelylakiin olennaisesti liittyviä maksukykyasetusta ja lakia velkajärjestelyrekisteristä). Ennen kommenttien antamista piirin alueella toimivien neljän oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonnan edustajat kokoontuivat ja keskustelivat aiheesta, joten kommentteihin sisältyy tosiasiasa piirin kaikkien oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvonnan näkemykset.

Kommentoija 1:

Työryhmän mietinnössä velkajärjestelylain muuttamiseksi on useita kohtia, jotka lisäävät talous- ja velkaneuvonnan työmäärää (9 §, 9 a §, 30 §, 44 §, 54 §), mutta ei kohtia, jotka vähentäisivät työmäärää. On erityisesti huomioitava talous- ja velkaneuvonnalle riittävät resurssit velkajärjestelytyöhön, kun samalla otetaan huomioon Ennakoivan talousneuvonnan ja talousosaamisen strategian, joihin oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonta suhtautuu myönteisesti, aiheuttamat lisäykset nykyiseen työmäärään

VJL 9 a §

Työryhmä on perustellut mietinnössään, miksi velallisten yhdenvertaisuus 9 a §:n kohdalla ei ole tarpeen. Perusteluissa on monta ristiriitaista kohtaa, kun verrataan entisten, nykyisten ja tulevien elinkeinonharjoittajien näkökulmaa muihin velallisiin. Perusteluja on täsmennettävä eri ihmisryhmien kohdalla yhdenvertaisiksi uskottavuuden vuoksi, ja ilman, että muiden ihmisryhmien rinnastus yrittäjiin korostuu virheellisesti ja sopimattomasti

HE 180/1996 vp esitettiin lisättäväksi 9 a §. Esityksessä perusteltiin väliaikaisen esteen tarve yhtäläisestä yrittäjien, entisten yrittäjien kuin muidenkin kannalta. Nyt esillä olevassa esityksessä yrittäjiä koskeva ihmisenäkemyks on olennaisesti muuttunut, mutta muiden pysynyt samana. Onko mitenkään perusteltavissa, että saman asian suhteen toista ihmisryhmää kannustetaan ruusuin (.. edistettäisiin sitä, että yrittäjät eivät syrjäydy työmarkkinoilta vaan voivat aloittaa liiketoiminnan uudelleen aiemmista kokemuksistaan viisastuneena s. 19) ja toista ihmisryhmää raipoin (velkajärjestelyn myöntäminen heti työttömyydestä huolimatta voisi kannustaa velallista työttömyyteen työnhaun sijasta s. 49, myös s. 18), ja toista ihmisryhmää koskevat perustelut ovat ihmisenäkemykseltään positiivisia (... on näyttöä siitä, että maksukykynsä menettäneet yrittäjät onnistuvat todennäköisemmin seuraavalla kerralla s. 19) ja toisen negatiivisia (johtaisi mahdollisuuteen ajoittaa velkajärjestely tarkoituksellisesti ajanjaksoon, jolloin velallisen tulotaso on heikko s. 49, myös s. 18).

VJL 30 § 5 mom.

Työryhmän ehdotus, että maksuohjelma on 3 vuoden mittainen, vaikka ei ole maksuvelvollisuutta, on hyvä ja kannatettava.

VJL 30 § 7 mom.

Työryhmän ehdotus VJL 30 § 7 mom. ”Maksuohjelma voi olla kestoltaan 3 tai 5 momentin mukaista maksuohjelman kesto lyhyempi silloin, kun velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi.”

Maksuohjelman keston ei pitäisi olla sidottu maksuvelvollisuuteen tai maksuvaran määrään vaan asiakkaan tilanteeseen. Tällöin myös muiden kuin heidän, joilla ei ole maksuvaraa, maksuohjelma voisi olla kestoltaan 3 tai 5 momentin mukaista maksuohjelman kesto lyhyempi sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi.

VJL 31 §

Työryhmän ehdotus VJL 31 § 4 mom. ” Jos velkojia on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa voidaan jättää ilman suoritusta velka, jolle kertyisi vähäinen, asetuksella säädettävää euromäärää pienempi jako-osuus”

Muutosehdotus: ” Jos velkojia on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa jätetään ilman suoritusta velka, jolle kertyisi vähäinen, asetuksella säädettävää euromäärää pienempi jako-osuus”. Tällaista ehtoa, jonka merkitys on velkojille vähäinen, ei ole syytä jättää harkinnanvaraiseksi kaikkien osapuolten ajankäytöllisistä syistä.

VJL 31 § 5 mom.

Julkinen saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu, ja muussa tapauksessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on erääntynyt. Nykyisen velkajärjestelylain mukaan julkinen saatava ei vanhene maksuohjelman aikana.

Edellä mainittujen julkisten saatavien ja näihin verrattavissa olevien velkojen tulee vanhentua maksuohjelmassa tasa-arvoisesti kuin velkojen vanhentuminen huomioidaan VJL 31 § 5 mom. mukaan. Käytännössä tällä hetkellä maksuohjelmaan tulee vahvistetuksi vanhentuneita velkoja, jos ajoitus osuu vuoden vaihteeseen eikä velkoja päivitetä.

VJL 35 a §

Tuloihin perustuva lisäsuoritusvelvollisuus lasketaan kalenterivuositain. Tulo kohdistetaan sille kalenterivuodelle, jona on tulon maksupäivä.

Muutosehdotus: Mikäli velallinen on saanut esimerkiksi tuloksi laskettavana kertasuorituksena erorahan tms., on käytännössä kohtuutonta, että tällaisissa tilanteissa kalenterivuotta koskevista säännöistä ei voida poiketa. Tällainen tulo pitäisi voida jaksottaa myös seuraavan vuoden tuloksi, mikäli tällaisen tulon vuoksi velalliselta on evätty tuloja korvaavan etuuden maksaminen ja mikäli vaikutus ulottuu seuraavalle kalenterivuodelle. Näin voi tapahtua esimerkiksi työttömyysetuutta koskevassa päätöksenteossa: eroraha voi aiheuttaa karenssin työttömyyspäivärahan maksamiselle ja tämä karenssi voi ulottua seuraavalle kalenterivuodelle. Lisäsuorituslaskennassa tästä voi aiheutua velalliselle kohtuuton seuraus.

VJL 44 § 5 mom.

Työryhmän ehdotus on kannatettava velallisen kannalta ja sen lisääminen lakiin yhdenmukaistaa velallisten asemaa. On odotettavissa, että asiakkaiden informoiminen uudesta mahdollisuudesta lisää huomattavasti talous- ja velkaneuvonnan kysyntää. Tämä on huomioitava talous- ja velkaneuvonnan resursseissa.

VJL 54 § 5 mom.

”Jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi ja päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty enintään kuusi kuukautta maksuohjelmaehdotuksessa käytetyn saldopäivän jälkeen, tuomioistuimien asettaa 2 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun määräpäivän vain, jos se on tarpeellista maksuohjelmaehdotuksen tarkistamiseksi.”

Muutosehdotus: ”enintään kahdeksan kuukautta”. Hakemuksen ja maksuohjelman valmisteluun kuluu helposti 2- 3 kk, päätöksen antamiseen voi kulua kuukausia. Käytännössä kuusi kuukautta on osoittautunut lyhyeksi ajaksi eikä ole siten tarkoituksensa mukainen.

Muutosehdotus maksukykyasetukseen

4 § Muut välttämättömät elinkustannukset

Maksukykyasetuksessa ei ole määritelty taloudessa asuvien lasten välttämättömiä elinkustannuksia, silloin kun lapset ovat ns. etävanhemman luona. Tästä vallitsee erilaisia laskentatapoja, myös selvittäjät käyttävät erilaisia laskentatapoja.

Muutosehdotus: Muihin välttämättömiin elinkustannuksiin on lisättävä euromäärät tai säännöt elinkustannusten laskemiseksi lapsille, jotka eivät ole kirjoilla velallisen taloudessa, mutta joiden kanssa velallisella on sovittu tapaamisoikeus ja/tai joiden eri talouksissa asuvilla vanhemmillä on sopimus yhteishuoltajuudesta.

Kommentoija 2:

Velkajärjestelylain muutoksiksi ehdotetut muutokset ovat pääosin hyviä ja kannatettavia. Mm. työryhmän ehdotus, että maksuohjelma on kolmen (3) vuoden mittainen, vaikka velallisella ei ole maksuvelvollisuutta, on erittäin hyvä ja kannatettava. Ainoa erityistä huolta aiheuttava työryhmän ehdotus on se, että maksuohjelma voitaisiin hakea päättymään maksuohjelman suoritusten tekemisen jälkeen. Ehdotus on mielestämme huono. Jo nyt velalliset haluaisivat maksaa suoritukset nopeammin, mutta kyseenalaista on se, mistä varat suoritusten maksamiseen tulevat. Pelkona on, että velalliset päätyvät hakemaan rahoitusta yksityishenkilöiltä maksaakseen suoritukset nopeammin. Tällä toimintatavalla itse velkaongelma ei velallisella ratkea, vaan saattaa pahimmassa tapauksessa syventyä entisestään. Mikäli velallinen saisi suoritukset maksettuaan hakea maksuohjelman päättymään, vapautuisi velallinen myös osittain lisäsuoritusvelvollisuudesta. Mikäli kyseinen muutos tultaisiin lakiin tekemään, tulisi mielestämme tämän muutoksen osalta tarkemmin määritellä tietty aika, minkä jälkeen velallinen voi hakea maksuohjelman päättymään ja tulisi myös täsmentää, millä edellytyksillä maksuohjelman päättäminen voidaan tehdä.

VJL 21 §

Ehdotetaan, että väliaikaista kieltoa koskevaan pykälään 21 tehdään muutos siltä osin, että mahdollisuus väliaikaisen kiellon hakemukselle on myös velkajärjestelyn maksuohjelman muutoksiin liittyvien hakemusten yhteydessä. Velkajärjestelyyn haetaan muutosta lähtökohtaisesti maksukyvyyn heikentyessä. Koska väliaikaista kieltoa ei voi hakea muutoshakemuksen yhteydessä, voivat velkojat viedä vahvistetun maksuohjelman mukaiset suoritukset halutessaan ulosottoperintään. Tämä syventää velallisen jo maksukyvyyn heikentymisen myötä hankaloitunutta tilannetta entisestään ja vaikeuttaa velallisen selviytymistä muutettavan maksuohjelman noudattamisessa.

VJL 31 § 5 mom.

Julkinen saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu, ja muussa tapauksessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on erääntynyt. Nykyisen velkajärjestelylain mukaan julkinen saatava ei vanhene maksuohjelman aikana.

Muutosehdotus: Edellä mainittujen julkisten saatavien ja näihin verrattavissa olevien velkojen tulee vanhentua maksuohjelmassa tasa-arvoisesti kuin velkojen vanhentuminen huomioidaan VJL 31 § 5 mom. mukaan. Käytännössä tällä hetkellä maksuohjelmaan tulee vahvistetuksi vanhentuneita velkoja, jos ajoitus osuu vuoden vaihteeseen eikä velkoja päivitetä.

VJL 54 § 5 mom.

”Jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi ja päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty enintään kuusi kuukautta maksuohjelmaehdotuksessa käytetyn saldopäivän jälkeen, tuomioistuimien asettaa 2 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun määräpäivän vain, jos se on tarpeellista maksuohjelmaehdotuksen tarkistamiseksi.”

Muutosehdotus: ”enintään kahdeksan kuukautta”. Hakemuksen ja maksuohjelman valmisteluun kuluu helposti 2-3 kk, päätöksen antamiseen voi kulua kuukausia. Käytännössä kuusi kuukautta on osoittautunut lyhyeksi ajaksi eikä ole siten tarkoituksensa mukainen.

Talous- ja velkaneuvonnan mielestä saldopäivän muutos on erittäin kannatettava. Jo kahden kuukauden saldopäivän rajauksen muuttaminen tuo jokseenkin helpotusta talous- ja velkaneuvonnan prosessiin. Talous- ja velkaneuvonta ehdottaa kuitenkin, että muutosehdotus voisi kuitenkin olla ”enintään kymmenen kuukautta” tai mahdollisuuksien mukaan ehdotetaan koko saldopäivän poistamista. Mikäli saldopäivä poistettaisiin kokonaan, voisi velkojen saldotietojen vaatimuksena kuitenkin olla, että saldopäivä tulee veloilla olla yhtenäinen velkajärjestelyhakemuksessa.

Muutosehdotus maksukykyasetukseen

4 § Muut välttämättömät elinkustannukset

Lasten elinkustannukset vuoroviikkoasumisessa

Lasten elinkustannuksille vuoroviikkoasumisessa tulisi määritellä selkeät perusteet ja määrät. Usein sotketaan lasten tapaamisoikeus ja vuoroviikkoasuminen toisiinsa. Koska lapset ovat vuoroin vanhempiensa luona pysyvästi, kyse ei ole tapaamisoikeuden toteuttamisesta vaan lasten asumisesta kahdessa kodissa. Lapsilla tulee siten olla molemmissa kodeissa kaikki tarvitsemansa, mikä aiheuttaa kustannuksia enemmän kuin puolet asetuksen elinkustannusmäärästä, mitä hyvin usein velkojat vaativat huomioitavaksi. Molemmat vanhemmat joutuvat kustantamaan kahteen paikkaan lasten kodin kaikkine hankintoineen. Näkemykset vaihtelevat hyvin paljon eri käräjäoikeuksien, hovioikeuksien, velkojen ja jopa velkojan sisällä eri asiamiesten taholla aiheen tiimoilta. Erilaisia päätöksiä on tehty asian tiimoilta. Joissain tapauksissa ei ole saatu edes hovioikeuden valituslupaa. Se, ettei lasten elinkustannuksia tässä tilanteessa ole selkeästi määritelty, aiheuttaa merkittävää haastetta velkajärjestelyasioissa ja asettaa velalliset eriarvoiseen asemaan. Asian tunnistaminen maksukykyasetuksessa on hyvin tärkeää, koska vuoroviikkoasumisen laajuus tänä päivänä on valtakunnallisestikin tunnistettu. Mm. myös Kela huomioi vuoroviikkoasumisen etuuspäätöksissään. Aiheen merkittävyydestä kertoo myös hyvin tuore Valtioneuvoston tiedote (linkki alla) koskien tutkimusta perheiden etuuksia ja palveluita lasten vuoroasumisessa. Tiedotteen mukaan lähes 30 % erillään asuvien vanhempien lapsista asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona.

<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/tutkimus-perheiden-etuudet-ja-palvelut-eivat-aina-tue-lasten-vuoroasumista>

Velalliselle tulee velkajärjestelylain mukaisesti vahvistaa hänen maksukykyään vastaava maksuohjelma, ja tämä ei vuoroviikkoasumisen osalta ole tähän mennessä aina toteutunut. Ehdotetaan, että lasten elinkustannusten määräksi vuoroviikkoasumisessa määritellään 75 % lasten normaalista maksukykyasetuksen mukaisesta elinkustannusmäärästä.

4 § Muut välttämättömät elinkustannukset

Puolison negatiivinen maksuvara

On tullut ilmi, että puolison negatiivisen maksuvaran huomioimisessa velallisen maksuvaralaskennassa on eroja. Käytännössä velallisen tilanteessa voi joskus käydä niin, että hakijalle muodostuu maksuvaraa, mutta puolison maksuvara on negatiivinen esimerkiksi asumisen kuluista, asunto- tai autolainasta, työmatkakuluista ja elatusavusta johtuen. Tällöin menoja täytyy tasata puolisoitten kesken niin, että puolison maksuvaraksi muodostuu nolla. Puolisolla voi olla

tilanne, ettei tämä ole velallisen tulojen vuoksi oikeutettu toimeentulotukeen eikä asumistukeen. Ilman negatiivisen maksuvaran tasausta velallisen maksuvara ei vastaa velallisen todellista maksukykyä eikä velallinen siten pysty selviytymään maksuohjelmasta. Jos puolison negatiivista maksuvaraa ei huomioida velallisen maksuvarassa, niin velallinen ja hänen puolisonsa joutuvat tinkimään reilusti omista elinkustannuksistaan selvittääkseen maksuohjelman ajan. Kuten jo aiemminkin tässä kannanotossa on todettu, tulee velalliselle velkajärjestelylain mukaisesti vahvistaa hänen maksukykyään vastaava maksuohjelma, ja tämä ei ilman puolison negatiivisen maksuvaran huomioimista näissä tilanteissa toteudu. Ehdotetaan, että maksukykyasetuksen pykälään (4 §) lisätään määrytykset puolison negatiivisen maksuvaran huomioimisesta velallisen maksuvarassa.

6 § Lapsesta aiheutuvista kustannuksista tehtävät vähennykset

Kyseisessä pykälässä ei ole määriteltynä, miten lapsilisät huomioidaan silloin, mikäli vanhemmilla on yhteishuoltajuus (esim. vuoroviikkoasuminen) eikä velallinen saa lapsilisiä itselleen (lapsilisät maksetaan toiselle vanhemmalle). Tämä aiheuttaa osaltaan myös merkittävää haastetta velkajärjestelyasioissa. Tulisi olla selvää, että lapsilisät huomioidaan vain, mikäli ne velalliselle maksetaan (maksuperuste).

Ehdotetaan, että pykälään lisätään määrytykset asian tiimoilta siten, että mikäli velallinen ei lapsilisiä saa itselleen, ei niitä huomioida velallisen maksuvaralaskelmassa lasten elinkustannusten vähennyksenä.

Muutosehdotuksia lakiin velkajärjestelyrekisteristä

Ehdotetaan, että lakiin velkajärjestelyrekisteristä lisätään pykälä koskien maksuhäiriömerkintää velkajärjestelyasioissa, joissa tavallisten velkojen maksuohjelman lisäksi on myös vakuusvelkojen maksuohjelma. Tällä hetkellä maksuhäiriömerkintä pysyy velalliselle viimeisimpänä päättyvän maksuohjelman päättymiseen saakka. Tämä voi käytännössä joidenkin kohdalla tarkoittaa sitä, että tavallisten velkojen maksuohjelma päättyy esimerkiksi viidessä (5) vuodessa, mutta koska vakuusvelan maksuohjelma usein päättyy huomattavan pitkän ajan päästä, jää velallisen maksuhäiriömerkintä voimaan vakuusvelan päättymiseen saakka. Tämä on velallisen osalta kohtuutonta. Ehdotetaan, että velkajärjestelyn maksuhäiriömerkintä tulisi poistaa, kun tavallisten velkojen maksuohjelma päättyy, vaikka velallisella olisi myös vakuusvelan maksuohjelma vahvistetussa maksuohjelmassa.

Kommentoija 3:

Kommentoija 3 on samoilla linjoilla kommentoija 2:n kanssa:

Ennakoivan talousneuvonnan koordinoiminen sopii selkeästi talous- ja velkaneuvonnan hoidettavaksi. Pyydämme kuitenkin lausunnossa korostamaan sitä, että tämä edellyttää talous- ja velkaneuvonnan resurssien lisäämistä kohdennettavaksi ko. toimintaan. Resursseja ei voi tähän ottaa ydintoiminnasta.

Velkajärjestelylakiin ehdotettuihin muutoksiin suhtaudutaan myönteisesti. Muutamia kommentteja, jotka tulisi kuitenkin huomioida:

VJL 31 §

Työryhmän ehdotus VJL 31 § 4 mom, ”Jos velkojia on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa voidaan jättää ilman suoritusta velka, jolle kertyisi vähäinen...” Muutosehdotus: ”Jos velkojia on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa jätetään ilman suoritusta velka, jolle kertyisi vähäinen...”. Ehtoa ei tulisi jättää harkinnanvaraiseksi.

VJL 44 § 5 -kohta

Työryhmän ehdotus on kannatettava velallisen kannalta ja sen lisääminen lakiin yhdenmukaistaa velallisten asemaa. On odotettavissa, että asiakkaiden informoiminen uudesta mahdollisuudesta lisää talous- ja velkaneuvonnan työmäärää. Tämä on huomioitava talous- ja velkaneuvonnan resursseissa.

VJL 54 § 5. mom.

Muutosehdotus: ”enintään kahdeksan kuukautta”. Hakemuksen ja maksuohjelman valmisteluun kuluu aikaa ja päätöksen antaminen käräjäoikeudessa saattaa venyä. Näin ollen käytännössä kuusi kuukautta on osoittautunut lyhyeksi ajaksi.

Maksukykyasetus

4 § Muut välttämättömät elinkustannukset

Maksukykyasetuksessa ei ole määritelty taloudessa asuvien lasten välttämättömiä elinkustannuksia silloin, kun lapset ovat ns. etävanhemman luona. Tästä vallitsee erilaisia laskentatapoja. Olisi selkeintä, että muihin välttämättömiin elinkustannuksiin lisättäisiin euromäärät tai selkeät säännöt elinkustannusten laskemiseksi lapsille, jotka eivät ole kirjoilla velallisen taloudessa, mutta joiden eri talouksissa asuvilla vanhemmilla on sopimus yhteishuoltajuudesta ja lapset asuvat esim. viikko-viikko-systeemillä vanhempiansa luona.

Reivari Kaisa

Länsi- ja Sisä-Suomen oik.apu ja edunval - Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu-
ja edunvalvontapiiri